

KÜLHONI MAGYAROK SORSKÉRDÉSEI A XXI. SZÁZADBAN

Nem adjuk fel soha

Teljes körű autonómia vagy a társnemzeti státusz megadása nélkül sehol nem lehet teljes jogbiztonságról beszélni, és nem állítható meg a népességfogyás – mondta Csóti György, a Kisebbségi Jogvédő Intézet igazgatója.

► SZÖVEG SZAKÁCS GÁBOR
FOTÓ T. SZÁNTÓ GYÖRGY

– Mikor, kinek a javaslatára jött létre a Kisebbségi Jogvédő Intézet?

– 2012-ben alapítványi háttérrel, budapesti székhellyel. Kalmár Ferenc a KDNP-ből és Gaudi-Nagy Tamás a Jobbikból, akik az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésében intenzíven foglalkoztak a külhoni magyarok szomorú, olykor kilátástalan sorsával, 2011-ben javaslatot tettek az Országgyűlésben az elszakított területeken élő őshonos magyar kisebbségek jogvédelmének felkarolására, támogatására. Országgyűlési határozat született egy alapítvány létrehozásáról, amely támogatja a külhoni magyarok jogvédelmét, egyúttal költségvetési forrásból a tevékenység finanszírozását is biztosították. Így jött létre egy tisztán civil szervezet, mely állami támogatásból működik. A támogatási összegre azonban évről évre pályázni kell, tehát nem alanyi jogon, nem automatikusan jár a pénz. Az intézet a Kisebbségi Jogvédő Alapítvány (KJA) operatív, végrehajtó szerveként működik, tevékenységét a KJA Kuratóriuma felügyeli. Az intézet igazgatója egyben a kuratórium elnökhelyettese.

– Egy vélemény társnemzeti státuszt javasol autonómia helyett. Van-e közös pontja a két javaslatnak, vagy a társnemzeti státusszal nem jutna előrébb a határon túli magyarság?

– A társnemzeti státusz lenne a legmagasabb szintű együttélési forma az elcsatolt területeken élő őshonos magyar nemzeti közösségeknek. És ez alanyi jogon járna a magyaroknak, mert ott élnek, ahol születtek, ahol ősök falvakat, városokat, kulturális intézményeket hoztak létre, és több mint ezer esztendőn át vérükkel védték szülőföldjüket. Olyan jogokkal kellene rendelkezniük, mint a belgiumi

vagy svájci társnemzeteknek. A történelem bűnös szeszélye folytán többségi helyzetbe került nemzetek azonban hallani sem akarnak erről. A dolog tehát fordítva áll: ha nem adják meg a társnemzeti státuszt, akkor autonómiát kell követelni, és az autonómia is alanyi jogon járna, mint a társnemzeti státusz. Tényleges és teljes körű autonómiáról van szó. Teljes körű, vagyis személyi elvű, kulturális és területi autonómia, illetve ezek kombinációja a helyi adottságoknak megfelelően.

– Romániában Emil Constantinescu megadná a javasolt autonómiát. Csak egyedi a véleménye, vagy van érdemi támogatottsága is hazájában?

– Emil Constantinescu azon kevés közéleti személyiséghez tartozik Romániában, akik európai gondolkodású, a valódi történelmet ismerő emberek, és a hazafiságnak azt az értékrendjét képviselik, mely a saját nemzeti érdekeket úgy védi, hogy közben másokét nem sérti. Ez egyébként a magyar nemzetpolitikai alapállás. Sajnos ez csak egyedi vélemény, nincs érdemi társadalmi, még kevésbé politikai támogatottsága. A kilencvenes évek legelején egyetemi tanárként csöppet a politikába, tiszta gondolatokkal, nemes szándékkal. 1996 és 2000 között volt Románia elnöke, de mandátuma lejártá után, a szélsőséges erők előretörése, térhódítása miatt csalódottan visszavonult a politikától.

– Hogyan állnak jelenleg ehhez a témához a többi, Magyarországgal szomszédos országok, hiszen mindegyikben él magyar kisebbség?

– Hét szomszédunk közül négyben, Szlovákiában, Ukrajnában, Romániában és Szerbiában változó intenzitással, többnyire sovinizta, magyarellenes politika uralkodik. Ebben szinte nincs különbség bal- és jobboldal között. Déli szomszédunknál ez most nem nagyon

„Európai színvonalú megélhetést és jogbiztonságot kell teremteni külhoni honfitársaink számára, hogy legyen még magyar ősök földjén, mire megvalósul az autonómia”

tapasztalható, mert integrációs törekvéseik szempontjából kontraproduktív lenne Magyarországgal feszültséget szítani. Keleten a jelenleg hatalmon lévő ultrasovinizta erők fő célpontja a tízmilliós nagyságrendű orosz kisebbség, de a kárpátaljai magyarok kis létszámuk miatt fokozottan szenvednek Kijev ámokfutá-

sától. Északon és délkeleten folyamatos a magyarellenes politika, napirenden vannak a jogsértések. Bátran kijelenthető, hogy szomszédaink eltökélt szándéka a területükön élő őshonos magyar nemzeti közösségek teljes felszámolása. Természetesen ma már nem XX. századi módszerekkel, népirtással vagy erőszakos kitelepítéssel, hanem kierőszakolt asszimilációval vagy kivándorlással. Tudom, kemény szavak ezek, de Illyés Gyulával vallom: növeli, ki elfödi a bajt. Mindezek tudata nem jelenti azt, hogy ne keressük a barátságot és együttműködést trianoni szomszédainkkal, épp ellenkezőleg; törekedni kell a békés és kölcsönösen előnyös közép-európai együttélésre, de állandóan szem előtt tartva a magyar nemzeti érdekeket, törekedve a XX. századi sebek begyógyítására, a fent leírt autonómia megvalósításával. A Kárpát-medencében is zászlóra tűzhető a közel-keleti elv – területért békét! –, helyzetünkre adaptálva: területért jogot! A teljesség kedvéért megemlítem, hogy a többi három szomszédunknál sokkal kedvezőbb a magyarok helyzete. Horvátországban és Szlovéniában a mindössze tízezres nagyságrendű magyar közösség alkotmányban rögzített államalkotó tényező, de itt sem rózsás az életük. A népességfogyás szinte megállíthatatlan, de ez főleg kis létszámuk következménye. Ausztriában különleges helyzetben vannak honfitársaink. Még nemzeti közösségként sincsenek elismerve, de nem üldözik őket semmilyen szinten, és 70 éve jólétben élnek. Osztrák barátaink kettős mércével mérnek, mert miközben oroszláknak harcoltak Dél-Tirol autonómiájáért a világháború utáni évtizedekben, a területükön élő magyar, horvát és szlovén őshonos kisebbségeknek semmiféle kollektív jogot nem adtak.

– Autonómia nélkül biztosítható-e az elcsatolt területeken élő magyarság jogbiztonsága, befolyásolja-e létszámának csökkenését?

– Teljes körű autonómia vagy a társnemzeti státusz megadása nélkül sehol nem lehet teljes jogbiztonságról beszélni, és nem állítható meg a népességfogyás. Ebben a köztesnek tekintett állapotban arra kell törekedni, hogy az adott országban érvényben lévő kisebbségi jogok ne sérülhessenek, senkinek ne essen bántódása magyarsága miatt. Vannak ugyanis különféle kisebbségvédelmi jogszabályok a szomszédos országokban, némelyikben egészen jók, például az anyanyelvhasználatot illetően, de ezeket többnyire nem

tartják be, csak szemfényvesztő törvények a külvilág számára. Ha a magyarok ezen előírások betartását követelik, vagy éppen „önhatalmúlag” betartják, súlyos retorziókra számíthatnak, főleg Erdélyben és a Felvidéken. A Kisebbségi Jogvédő Intézet arra törekszik, hogy minden ilyen esetben jogvédelmet nyújtson honfitársainknak. Ezen túlmenően a Kárpát-medencei összmagyar politikának követelni kell szomszédainktól, hogy betartsák az általuk is aláírt nemzetközi kisebbségvédelmi egyezményeket. Ellenkező esetben, aminek szemtanúi vagyunk, a kérdést állandóan napirenden kell tartani a nemzetközi fórumokon – amit csak ritkán tapasztalunk. Emellett követelni kell a kétoldalú, országok közötti alapszerződésekben foglaltak betartását is.

– Mit tud tenni ilyen helyzetben a Kisebbségi Jogvédő Intézet?

– Miután a tényleges és teljes körű autonómia évtizedek óta nem valósul meg, miközben a magyarok lélekszáma rohamosan csökken az elcsatolt területeken, tűzoltó munkára van szükség. Európai színvonalú megélhetést és jogbiztonságot kell teremteni külhoni honfitársaink számára, hogy legyen még magyar őseink földjén, mire megvalósul az autonómia. A megélhetés biztosítása összetett és nehezebb feladat, itt nem kerülhető meg a nagypolitika szerepvállalása és a gazdasági élet szereplőinek közreműködése. A jogbiztonság megteremtésében a civil szférának nagy szerepe lehet, erre vállalkozott a Kisebbségi Jogvédő Intézet hat évvel ezelőtt. Tevékenységünk két pilléren nyugszik: széles körű jogsegély-szolgáltatás nyújtása és oktatási, valamint tudományos munka. A jogsegélyszolgáltatnak két területe van: állandó jogsegélyszolgálati helyek fenntartása és konkrét peres ügyek támogatása. Ausztria kivételével valamennyi szomszédos országban, az elcsatolt területeken vannak jogvédelmi irodáink, jelenleg szám szerint 14. Ezek a helyeken bárki térítésmentesen kap tanácsot, adott esetben konkrét segítséget, ha magyarsága vagy vélhetően magyarsága miatt jogsérelem érte. A konkrét peres ügyek száma 15–20 között mozog állandóan. Külhoni ügyvéd partnereink szakmai és anyagi támogatást kapnak tőlünk, ügyfeleiket térítésmentesen képviselik a bírósági peres ügyekben. Tevékenységünk másik pillére az oktatás és a kisebbségvédelmi tudományos tevékenység. Évente három nyári egyetemet tartunk határon túli joghallgatóknak, fiatal jogászoknak, kezdő ügyvédeknek. Esztendőnként

legalább egy konferenciát rendezünk, és szakmai kiadványokban publikáljuk a legújabb kisebbségvédelmi eseményeket, fejleményeket. Ezen túlmenően részt veszünk számos Kárpát-medencei magyar rendezvényen, többek között Tusnádfürdőn, Gombaszögön, Martoson és máshol. Másfél éve harcolunk a Benes-károsultak egy részének kárpótlásáért Brüsszelben. Idén kezdtük el az erdélyi restitúciós folyamatban tapasztalható, magyarokat sújtó diszkriminációs események feltárását, hogy ezeket az Európai Bizottságnak eljuttatva jogorvoslást kényszerítsünk ki Romániával szemben. Mindezekről bővebb információk találhatóak a www.kji.hu honlapunkon.

– Magyarországi jogászokat készítene fel a határon túli magyarok sajátos ügyeinek sikeres jogi támogatására. Mit szólnak ehhez az adott országok? Követik Ukrajna példáját?

– Bizonyos körök biztosan rossz szemmel nézik munkánkat, de nem sokat tehetnek ellenünk, legalábbis legálisan nem, mert minden lépésünk és tettünk törvényes, átlátható, az európai alapelvekkel összhangban lévő. Ukrajna „példája” kivethetetlen az uniós országok számára, és azoknak is, amelyek az európai integráció felé törekednek.

– Milyen sikereik voltak eddig, és melyek a legfontosabb folyamatban lévő, sokakat érintő ügyek?

– A legújabb siker Újvidéken született meg a közelmúltban. Az Újvidéki Egyetem Jogi Kara nem tette lehetővé, hogy a magyar diákok anyanyelvükön felvételizhessenek az egyetemre. Tették mindezt annak ellenére, hogy a vajdasági törvények ezt előírják. Első fokon elveszítettük, másodfokon viszont jogerősen megnyertük a pert. A dicsőség, az érdem elsősorban a helyi bátor magyar joghallgatókat illeti, akik Sóti Attila vezetésével kiharcolták a peres eljárást. Felvidéken olyan magyar fiatal sikerült jogvédelemben részesíteni, aki egy szlovák fiatalember által vert idős magyar ember segítségére sietett. Erdélyben a kolozsvári helységnévtáblák magyar feliratai ügyében, zászlókihelyezési kérdésekben, Wass Albert-mellszobor magánterületen történő felállítására esetében voltunk eredményesek. Ez csupán néhány kiemelt siker. Sajnos kudarok is vannak szép számmal. Ezeket azonban visszük tovább Strasbourgba, az Emberi Jogok Európai Bírósága elé. Hirdetjük mindenkinek: végsőkéig harcolunk igazunkért, nem adjuk fel soha, mert az igazság előbb-utóbb mindig győzedelmeskedik. ■